KRIMINALOMSORGEN

Sakkopalvelu vaihtoehtona sakon muuntamiselle vankeudeksi silloin, kun sakkoa ei makseta

Pilottihanke Tromssan läänissä

Arviointiraportti, koonnut Birgitte Langset Storvik

Norjan rikosseuraamusalan koulutuskeskus Kriminalomsorgens Utdanningssenter KRUS
Oslo, tammikuu 2015

ALKUSANAT

Norjan rikosseuraamusalan koulutuskeskus Kriminalomsorgens Utdanningssenter KRUS on maan rikosseuraamusviranomaisen keskushallinnon toimeksiannosta laatinut tiivistelmäraportin sakkopalvelusta, joka on aloitettu 1.1.2014 ja jonka piirissä ovat Tromssan läänissä asuvat.

Sakkopalvelu on sitä, että sakkoihin tuomittu, jolla ei ole aikomsuta maksaa sakkojaan, voi vankeuden sijaan suorittaa yleishyödyllistä palvelua tai osallistua muuhun rikollisuutta ehkäisevään toimintaan muualla kuin vankilassa.

Raportin tarkoituksena on osaltaan auttaa arvioimaan jatkoa ja järjestelyn mahdollista laajentamista. Raportti myös auttaa selkeyttämään haasteita, joiden suhteen sakkopalvelua olisi kehitettävä edelleen, jotta järjestelystö saadaan mahdollisimman hyvä.

Norjan rikosseuraamusalan koulutuskeskuksessa tammikuulla 2015

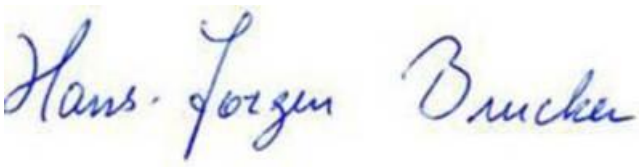

Hans-Jørgen Brucker
Johtaja

KIITOKSET

Haluan esittää erityiset kiitokset Odd-Petter Wollille, joka on hyväntahtoisesti vastannut kaikkiin niihin kysymyksiin, jotka ovat nousseet esiin tätä raporttia kirjoitettaessa. Kiitän myös Knut Henrikseniä ja Trond H. Ringstadia, jotka ovat antaneet oleellisen tärkeitä tietoja. Kiitokset myös kaikille niille sakkoihin tuomituille, jotka ovat käyttäneet aikaansa kyselyyn vastaamiseen. Erityiset kiitokset Ragnar Kristoffersenille, joka on ollut erittäin suureksi avuksi tilastoasioissa. Torunn Højdahlia Berit Johnsenia kiitän siitä, että he ovat esilukeneet raportin ja esittäneet arvokkaita huomioita.

Birgitte L. Storvik

TIIVISTELMÄ

Käsillä olevassa raportissa arvioidaan sakkopalvelua, joka aloitettiin pilottihankkeena Tromssan läänissä vuoden 2014 alusta. Hanketta hallinnoi Tromssan ja Finnmarkin yhdyskuntaseuraamustoimisto.

Raportti pohjautuu tietoihin ajalta 1.1.–31.12.2014.

Sakkopalvelu on sakon vankeudeksi muuntamisen vaihtoehto, jossa sakotettu vankeuden sijaan voi suorittaa yleishyödyllistä palvelua tai osallistua muuhun rikollisuutta ehkäisevään toimintaan muualla kuin vankilassa. Tavoitteena on lisätä yhdyskunnassa suoritettavien seuraamusten käyttöä, saada vankipaikkoja muuhun käyttöön ja välttää velkavankeutta ja yhteiskunnasta syrjäytymistä. Valtaosaltaan sakkopalvelu on yleishyödyllistä palvelua. Yhdyskuntaseuraamusviranomainen on tehnyt sopimuksia useiden kuntien ja kansalaisjärjestöjen kanssa. Moni sakkopalvelua suorittanut on ollut kunnostamassa Punaisen Ristin toimitiloja Tromssassa.

Tulokset osoittavat, että aloitusvaiheessa verraten runsaasti resursseja käytettiin vähälukuiseen rikkomuksiin syyllistyneiden ryhmään. Kaikkiaan 228 sakkoasiasta Norjan rikosseuraamusviranomaiselle tuli 62 hakemusta sakkopalveluun. Näistä 43 hyväksyttiin, 2 hylättiin ja 35 pantiin täytäntöön vuoden 2014 aikana. Vuoden 2014 päättyessä sakkopalvelu oli saatettu päätökseen tai sakko maksettu 24 asiassa. Vaikuttaa siltä, että sakkopalvelussa on myös sosioekonomisia hyötyjä. Ensinnäkin Tromssan läänissä on suoritettu vähemmän vankipäiviä sakon muuntovankeudessa. Sakkopalvelua suoritettiin 1 561 tuntia vuonna 2014. Tämä tarkoittaa 781 vankipäivän määräistä säästöä. Toisekseen sakkoihin tuomittujen suorittamista yleishyödyllisistä tehtävistä on nähtävissä hyviä tuloksia. Kolmanneksi sakotetut saavat tilaisuuden sovittaa tekonsa hyödyllisellä tavalla sen sijaan, että kuormittaisivat yhteiskuntaa lisää istumalla vankilassa. Sakkopalvelun päätökseen saattaneilta kyselylomakkeilla kerätty palaute osoittaa, että kaikki ovat olleet toteutukseen tyytyväisiä. Monet ilmaisevat hyvää mieltä siitä, että ovat voineet sovittaa tekonsa yhteiskunnalle hyödyllisellä tavalla. Myös yhteistyöhön yhdyskuntaseuraamusviranomaisten kanssa ollaan hyvin tyytyväisiä.

Selvitys antaa viitteitä siitä, että yhdyskuntaseuraamusviranomaisten saattaa olla hankalaa tavoittaa sakkoihin tuomittuja. Näin voi olla sekä silloin, kun ollaan lähettämässä informaatiota mahdollisuudesta hakea sakkopalveluun, että silloin, kun hakemus on vastaanotettu ja tuomittu pitäisi kutsua kartoituskeskusteluun tai aloitustapaamiseen. Yhdyskuntaseuraamusviranomaiset ovat käyttäneet runsaasti resursseja vaikeasti tavoitettavien henkilöiden jäljittämiseen, mutta työstä on ollut vain niukasti tuloksia.

Selvityksestä ilmenee lisäksi, että paljon resursseja käytetään sen selvittämiseen, onko sakot maksettu. Saattaa kestää kauan, ennen kuin yhdyskuntaseuraamusviranomainen saa tiedon sakon maksamisesta, mikä voi johtaa tarpeettoman paljoon valmistelutyöhön tapauksissa, joissa ei päädytä sakkopalveluun. Yhteydet yhdyskuntaseuraamusviranomaisten, ulosoton ja poliisin sakkoyksikön välillä eivät toimi parhaalla mahdollisella tavalla.

Yleishyödyllinen palvelu toteutetaan kokonaisuutena arvioiden tyydyttävällä tavalla. Yhtään sakkopalvelua ei ole jouduttu keskeyttämään ehtojen rikkomisesta johtuen. On esimerkkejä siitä, että sakotettu on saapunut töihin päihtyneenä. Asianomainen on tällöin lähetetty pois työmaalta ja hänen kanssaan on sovittu uusi tapaamisaika. Lisäksi sattuu, että sakotettu peruuttaa sovittuja aikoja esimerkiksi sairastumisen perusteella. Lääkärintodistusta ei toistaiseksi vaadita. Käytäntö ei ole yhteneväinen siihen, mitä sovelletaan yhdyskuntaseuraamuksiin.

Tromssa ja Finnmarkin yhdyskuntaseuraamustoimistossa on päästy hyvään alkuun käytäntöjen kehittämisessä ja sopimusten tekemisessä toimeksiantajien kanssa. Tromssan läänin pilottihanketta suositetaan jatkettavaksi siten, että suoritettujen sakkopalvelutuntien määrää kasvatetaan. Lisäksi

suositetaan, että pilottihanketta laajennettaisiin yhteen tai useampaan kaupunkiin, esimerkiksi Osloon tai Bergeniin, missä potentiaalisia hakijoita on enemmän ja pienemmällä maantieteellisellä alueella. Tällöin päästään testaamaan toisenlaista järjestämistapaa ja saadaan kokemuksia mahdollisista skaalauseduista.

Epätietoisuutta on siitä, mitä tapahtuu, kun uusi rikoslaki astuu voimaan. Sakkoja sovittavien määrä vähennee huomattavasti, sillä vankeutta sakon muuntorangaistuksena käytetään uuden säännöksen mukaan ainoastaan silloin, kun lainrikkomukseen syyllistyneellä on varallisuutta mutta hän silti jättää sakot maksamatta. Tämän myötä sakkopalvelun kohderyhmä kaventuu. Pilottihanketta jatkamalla saadaan kokemuksia siitä, kuinka uusi rikoslaki vaikuttaa sakkopalvelun kohderyhmään.

Paavo Siltala
Kääntäjä ruotsiin ja venäjään

Rikosseuraamuslaitos
Keskushallintoyksikkö
Lintulahdenkatu 5, 00530 Helsinki
+358 50 343 8932
paavo.siltala@om.fi